

بررسی اثر تعدیل کنندگی تمرکز مالکیت بر رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی

سید احسان احمدی^۱، علی میر^۲

^۱ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد، خرم آباد، ایران.

^۲ گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد، خرم آباد، ایران.

نام نویسنده مسئول:

سید احسان احمدی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۴/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۷/۲۹

چکیده

در شرکت هایی که اعضای هیئت مدیره آن مستقل می باشند، سعی می کنند تا به علت حفظ شهرت خود کیفیت نظام راهبری را افزایش دهند تا گزارش های مالی با کیفیت تر و در نهایت کیفیت حسابرسی افزایش پیدا کند. اما هنگامی که در بین سهامداران شرکت، تمرکز مالکیت وجود داشته باشد، ممکن است این رابطه تضعیف گردد. بنابراین، هدف این پژوهش بررسی اثر تعدیل کنندگی تمرکز مالکیت بر رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی است. دوره زمانی پژوهش، ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ می باشد. برای آزمون فرضیه های پژوهش از رگرسیون خطی با داده های ترکیبی استفاده می شود. یافته های این پژوهش نشان داد که بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی رابطه مثبت وجود دارد و تمرکز مالکیت، این رابطه را تعدیل می کند. **واژگان کلیدی:** استقلال، نظام راهبری، تمرکز مالکیت، کیفیت حسابرسی.

مقدمه

بزرگتر شدن شرکت ها، مالکان اداره شرکت را به مدیران تفویض نموده اند با کم شدن اختیار حاکمیت مستقیم مالکان بر شرکت، کنترل به گروه هایی دیگری سپرده می شود که هیأت مدیره و مدیران را تشکیل می دهد، جدایی مالکیت از مدیریت منجر به عمومیت «مسئله نمایندگی» گردید. مسائل نمایندگی نیز ناشی از مجزا سازی مالکیت از کنترل است فرض تئوری نمایندگی بر این است که بین منافع سهامداران و مدیریت یک تعارض بالقوه وجود دارد و مدیران به دنبال کسب حداکثر منافع خود از سهامداران شرکت هستند که این منافع ممکن است در تضاد با منافع سهامداران باشد. طبق تعریف جنسن و مک لینگ، رابطه نمایندگی به عنوان تعاملی بین یک یا چند سهامدار یا چند سهامدار با مالک و یا یک یا چند نماینده است که نماینده از طرف سهامدار مسئولیت انجام یک سری خدمات را عهده دار می شود، لذا تعیین ساختار مالکیت و ترکیب سهامداران شرکت، یک ابزار کنترل، و اعمال حکمرانی در شرکت هاست این بعد از حاکمیت در قالب ابعاد مختلف تعیین کننده نوع مالکیت شرکت نظیر توزیع مالکیت، تمرکز مالکیت وجود سهامداران جزء اقلیت و عمده در ترکیب مالکیت شرکت و درصد مالکیت آنها قابل بررسی است (داکسی و گوپت، ۲۰۱۷).

بر اساس ماده ۵ منشور کمیته حسابرسی سازمان بورس و اوراق بهادار ایران (۱۳۹۱)، کمیته حسابرسی از سه تا پنج عضو که اکثریت آنها مستقل و دارای تخصص مالی هستند که با انتخاب و انتصاب هیئت مدیره تشکیل می گردد. کمیته حسابرسی، نقش با اهمیتی در نظارت، شناسایی و پیش گیری از تقلب در شرکت ها ایفاء می کند. بنابراین، این موارد منجر به کاهش ریسک سهامداران و بهبود کیفیت اطلاعات مالی می گردد (هانن و احمد، ۲۰۱۵). از آنجایی که کمیته حسابرسی یکی از عناصر کلیدی سازوکار نظام راهبری است که به طور مشخص با شفافیت و اعتبار همه فعالیت های شرکت فعالیت می کند، در نتیجه، احتمالاً ایجاد کمیته حسابرسی و ویژگی های آن بر انتخاب های رویه های افشاء توسط مدیریت تاثیر می گذارد (آپوکامی و تاشاکور، ۲۰۱۷). مهمترین هدف مطالعه حاضر، ضمن تبیین تئوریک موضوع پژوهش، آزمون این شاخص ها و ارائه شواهد لازم به منظور کمک به فعالان بازار سرمایه است. این پژوهش از نوع پژوهش های کاربردی می باشد و بر مبنای روش و ماهیت در طبقه بندی پژوهش های همبستگی قرار می گیرد و با استفاده از رگرسیون ساده و چند متغیره به بررسی میزان رابطه ی متغیرهای پژوهش پرداخته است.

بیان مسئله

بر اساس تئوری نمایندگی، اندازه تقاضا برای خدمات حسابرسی وابسته به میزان تمرکز مالکیت در شرکت می باشد. بر این اساس یک شرکت با مالکیت متنوع، به حسابرسان با مهارت بالا توسط گروه سهامداران نیاز دارد. مالکیت هم چون یک مکانیزم حاکمیت شرکتی بوده و سهامداران بزرگ نظارت فعال و تاثیر زیادی بر انتخاب سیاست های مدیریت و استراتژی های آنان برای ارائه اطلاعات صورت های مالی دارند. از آنجا که ساختار مالکیت از ساز و کارهای اصلی و از عوامل تعیین کننده داخلی نظام راهبری شرکت ها بوده و از طرفی دیگر، حسابرسی به عنوان حرفه ای مستقل، وظیفه خطیری در جهت اعتباردهی گزارش های مالی برای جامعه استفاده کنندگان اطلاعات مالی دارد، لذا اطلاعات مالی حسابرسی شده ابزاری برای کاهش مخاطره سرمایه گذاری ها، بهبود کیفیت تصمیم گیری درون سازمانی و برون سازمانی، افزایش سطح بازده ناشی از داد و ستد اوراق بهادار و بهبود ساختار سبد سرمایه گذاری افراد و گروه های مختلف است. نظام مطلوب حاکمیت شرکتی موجب اطمینان خاطر جهت استفاده شرکت ها از دارایی های خود به نحو موثر شده، هم چنین منافع دامنه گسترده ای از ذینفع ها و جامعه ای که در آن فعالیت دارند را در نظر خواهد گرفت. بر اساس مباحث تئوریک در مورد صاحبکارانی که از رتبه حاکمیت شرکتی بالایی برخوردارند، می توان انتظار داشت که اطلاعات حسابداری تهیه شده توسط این شرکت ها از قابلیت اتکاء و اطمینان مطلوبی برخوردار باشند. به عبارت دیگر، با افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری، احتمال وقوع تقلب، تحریف و سایر انواع سوء جریان ها در صورت های مالی این شرکتها به حداقل رسیده و ارائه اظهارنظر مقبول توسط حسابرسان مستقل برای آن ها معقول و منطقی به نظر می رسد (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۸۹).

بدون تردید حسابرسی فرآیند اطمینان بخشی درباره قابلیت اتکاء و مربوط بودن اطلاعات صورت های مالی است. وجود تضاد منافع میان سهامداران و مدیران، اهمیت ویژه ای به حسابرسی برای رفع این تضاد می دهد. حسابرسی به عنوان یک مکانیزم کارآمد، به سهامداران این اطمینان را می دهد که مدیران در اداره شرکت در راستای منافع سهامداران عمل نموده اند یا خیر. از این رو کار حسابرسی اطمینان بخشی به سهامداران و سایر اشخاص ذینفعی است که با شرکت روبه رو هستند (والکر، ۲۰۰۳).

ابزار های مختلف مورد استفاده برای همسو کردن منافع مدیران و مالکان، ابزارهای حاکمیت شرکتی نامیده می شود که می توان به مالکیت نهادی و ساختار مالکیت اشاره کرد. با جدایی مالکیت از مدیریت و پیدایش تضاد منافع بین مالکان و مدیران، ارزیابی و بررسی عملکرد شرکت ها و مدیران از موضوعات مورد توجه اقشار مختلف مانند اعتبار دهندگان و مالکان است. امروزه مشکل تفکیک مالکیت از

مدیریت، بیانگر این موضوع است که چگونه می توان اطمینان حاصل کرد که مدیران از آزادی عمل خویش در راستای منافع سرمایه گذاران استفاده خواهند کرد (همتی و همکاران، ۱۳۹۴).

مدیران ارشد به عنوان سیاست گذاران درون شرکت نقش بسیار با اهمیتی در کنترل داخلی شرکت ایفا می کنند. یافته های برخی تحقیقات نشان می دهد سن، جنسیت و چرخش مدیران بر کیفیت کنترل داخلی شرکتها تاثیرگذار است. از طرفی انگیزه حقوق صاحبان سهام مدیران ارشد با کیفیت کنترل داخلی در ارتباط است (لین و همکاران، ۲۰۱۴).

مسئله نمایندگی به واسطه نظارت و کنترل سهامداران عمده بر عملیات شرکت کاهش می یابد (نو، ۲۰۰۲). آشباوک^۲ و همکاران (۲۰۰۷) دریافتند که ساختار مالکیت نهادی رابطه مثبت و معناداری با افشای کنترل های داخلی دارد. از طرفی دیگر، میچلون^۳ و همکاران (۲۰۰۹) دریافتند که نقش نظارت عموماً هدف اصلی سرمایه گذاری های نهادی است و این نقش در ساختار مالکیت رابطه منفی با سطح افشای کنترل های داخلی دارد. ژانگ^۴ و همکاران (۲۰۰۷) نشان دادند که کیفیت کمیته حسابرسی تاثیر مثبتی بر کنترل های داخلی دارد. آنان دریافتند که ویژگی های کمیته حسابرسی از جمله تخصص مالی اعضای آنان رابطه مثبت و معناداری با کنترل های داخلی دارد از دیدگاه تئوری نمایندگی، مدیران مستقل^۵ می توانند به عنوان داور بی طرف در اختلاف های میان مدیریت و افراد برون سازمانی نقش آفرینی کنند (فاما و جنسن، ۱۹۸۳). انتظار می رود که نسبت بالای مدیران غیر موظف کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی را افزایش داده و توانایی کمیته برای برطرف کردن مسائل نمایندگی را بهبود بخشد (بنجامین و کاراهمی، ۲۰۱۳). کمیته حسابرسی مستقل، اثر بخشی بیشتری در نظارت بر مدیران دارند. از آن جهت که احتمال کمتری وجود دارد، اعضای مستقل کمیته حسابرسی تحت تاثیر مدیریت قرار گیرند (فاما و جنسن، ۱۹۸۳).

مطالعات پیشین نشان دادند که استقلال اعضای هیئت مدیره و کمیته حسابرسی به دو دلیل موجب تقویت فرآیند نظارت می شود. اولاً، مدیران مستقل، وابستگی اقتصادی و ذهنی به مدیران شرکت ندارند که بتواند موجب ایجاد اخلاص در توانایی آنها در بررسی اقدامات آنها گردد ثانیاً، حفظ و افزایش سرمایه شهرت^۶ مدیران، انگیزه هایی برای نظارت بهتر اعضای مستقل هیئت مدیره کمیته حسابرسی ایجاد می کند (کارسلو و نیل، ۲۰۰۰). اعضای ممکن است از نقش نظارتی خود به عنوان ابزاری برای افزایش شهرت خود به عنوان یک متخصص در تصمیم های کنترلی استفاده کنند (فاما و جنسن، ۱۹۸۳).

برای اطمینان از محتوای ارزشی اطلاعات حسابداری و پیشگیری از عملکرد گمراه کننده مدیریت، وجود یک مکانیسم نظارتی مناسب ضروری است، که در این میان میتوان کمیته حسابرسی را به عنوان یکی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی و نظارت داخلی نام برد. بنابر آنچه گذشت، مساله اصلی پژوهش، بررسی رابطه کیفیت نظام راهبری (استقلال هیئت مدیره) و کیفیت حسابرسی و اثر تعدیل کنندگی تمرکز مالکیت بر این رابطه می باشد و سوال اصلی پژوهش این می باشد که آیا تمرکز مالکیت اثر تعدیل کنندگی بر رابطه بین کیفیت نظام راهبری (استقلال هیئت مدیره) و کیفیت حسابرسی دارد؟

پیشینه پژوهش

عادل و شمهریر (۲۰۱۸) به بررسی اثر تعدیل کنندگی تمرکز مالکیت بر رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی پرداختند. یافته های آنها نشان دهنده این موضوع بود که بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد و همچنین تمرکز مالکیت بر این رابطه تاثیر می گذارد.

هالدر^۷ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان بررسی تاثیر ترکیب کمیته حسابرسی بر بهبود افشای مالی شرکت، نتیجه گرفتند که کیفیت روش های حاکمیت شرکتی، به ویژه ترکیب کمیته حسابرسی موجب بهبود کیفیت افشای شرکت می شود. ال شائر^۸ و همکاران (۲۰۱۷) به بررسی عوامل موثر بر حجم افشای محیطی و کیفیت آن با تاکید بر نقش کمیته حسابرسی پرداختند. آنان دریافتند که شرکت ها با کیفیت بالای کمیته حسابرسی کیفیت افشای بالاتری نیز دارند. همچنین شرکت های دارای سهامداران نهادی حجم افشای بالاتری دارند ولیکن کمیته حسابرسی تاثیری بر حجم افشا ندارد.

1- Noe

2- Ashbaugh

3- Michelon

4- Zhang

5 Independent Directors

6 Reputational Capital

7- Haldar

8- Al-Shaer

نجیا و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان "ساختار هیئت مدیره و آگاهی بخشی افشای ریسک: شواهدی از بازارهای نوظهور خاورمیانه و شمال آفریقا" به بررسی تاثیر ویژگی های هیئت مدیره و افشای ریسک آنها پرداختند. داده های پژوهش آنها مستخرج از اطلاعات ۳۲۰ شرکت (۷۸۹ مشاهده) پذیرفته شده در ۹ بازار نوظهور در خاورمیانه و آسیا بوده طی بازه زمانی ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ بود. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که مزایای هیئت مدیره و اندازه هیئت مدیره، آگاهی بخشی افشای ریسک را تحت تاثیر قرار داده و سرمایه گذاران را قادر به پیش بینی بهتر رشد آتی سود شرکت می کند.

عیسی حیدری (۱۳۹۷) به بررسی کارکرد حسابرسی داخلی به مثابه بخش مکمل راهبری سازمانی (ارائه یک چارچوب مفهومی) می پردازد. در این مقاله آمده است راهبری سازمانی به مثابه نظامی که شرکتها به موجب آن هدایت و کنترل می شوند، تعریف می گردد. حسابرسی داخلی به مثابه بخش مکمل راهبری سازمانی، دارای کارکردهای ویژه ای است که در این نوشته به این موضوع پرداخته شده است. در نتیجه با افزایش درصد مالکیت مدیران نهادی، هزینه های نمایندگی کاهش می یابد.

در تحقیقی با عنوان بررسی تاثیر مکانیزم های نظام راهبری شرکتی بر عملکرد شرکت های سهامی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به نتایج زیر دست می یابد

- نسبت حضور اعضای غیر موظف در ترکیب هیات مدیره بر عملکرد تاثیر ندارد
- وجود حسابرسی داخلی رابطه ای مستقیم و مثبت با عملکرد دارد
- شفافیت اطلاعاتی رابطه ای با عملکرد شرکت ندارد
- سرمایه گذاری نهادی با عملکرد رابطه ای مثبت و مستقیم دارد

حسینی و دستگیر (۱۳۹۶) هم نشان دادند که هرچه مولفه های راهبری در یک شرکت قوی تر باشند، کیفیت گزارشگری مطلوب تر و احتمال تجدید ارائه صورتهای مالی کمتر است.

صالحی و همکاران (۱۳۹۵) عوامل مؤثر بر هزینه سرمایه با تأکید بر کیفیت حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق بیانگر آن است که اندازه حسابرسی و تخصص حسابرسی در صنعت باعث کاهش هزینه سرمایه نمی شود، اما با افزایش دوره تصدی حسابرسی هزینه سرمایه شرکت نیز کاهش می یابد.

اهداف اصلی

- هدف اول پژوهش: بررسی رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی.
- هدف دوم پژوهش: بررسی رابطه بین تمرکز مالکیت و کیفیت حسابرسی.
- هدف سوم پژوهش: بررسی تاثیر تمرکز مالکیت بر رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی.

اهداف کاربردی

- استفاده از نتایج حاصل برای سهامداران
- برای مدیران و سهامداران به عنوان شاخصی جهت ارزیابی شرکتها؛
- کمک به سازمان حسابرسی و مراجع قانون گذاری برای تدوین استانداردهای مناسب محیط ایران، دانشگاه ها و موسسات پژوهشی؛
- ارائه اطلاعات مفید و پیشنهاد های مناسب به مدیران و کارگزاران بورس؛
- کمک به استفاده کنندگان اطلاعات مالی و تحلیل گران بازار سرمایه

فرضیه های پژوهش

- فرضیه اول پژوهش: بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه دوم پژوهش: بین تمرکز مالکیت و کیفیت حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه سوم پژوهش: تمرکز مالکیت رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی را تعدیل می کند.

قلمرو پژوهش

قلمرو پژوهش، چهارچوبی را فراهم می نماید تا مطالعات و آزمون پژوهشگر در طی آن قلمرو خاص انجام پذیرد و دارای اعتبار باشد. بر این اساس قلمرو پژوهش حاضر، از نظر زمانی، مکانی و موضوعی به شرح زیر می باشد؛

قلمرو زمانی

قلمرو زمانی پژوهش حاضر شامل ۷ سال متوالی، از سال ۱۳۹۱ لغایت ۱۳۹۷ می باشد.

قلمرو مکانی

قلمرو مکانی پژوهش حاضر شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

قلمرو موضوعی

قلمرو موضوعی پژوهش حاضر در حوزه حسابداری مالی، مدیریت سرمایه گذاری و تئوری های مالی می باشد که به لحاظ موضوعی، رابطه بین ساختار مالکیت با استقرار کمیته حسابرسی و کیفیت کنترل های داخلی را تبیین می نماید.

روش پژوهش

این پژوهش توصیفی - همبستگی مبتنی بر تحلیل داده های ترکیبی است و از نظر نوع پژوهش کاربردی تلقی می شود. در تحلیل داده ها از روش های همبستگی و رگرسیون پروبیت و رگرسیون داده های ترکیبی با اثرات ثابت به وسیله نرم افزار Eviews استفاده شده است.

جامعه آماری، نمونه و شیوه نمونه گیری

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش جهت آزمون فرضیه ها، شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در یک دوره ۷ ساله از ابتدای سال ۱۳۹۱ لغایت پایان سال ۹۷ می باشند که این شرکت ها با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند تعیین شده و شرکت هایی که دارای ویژگی های مورد نظر باشند مورد مطالعه قرار می گیرند و سایر شرکت ها حذف می شوند.

نمونه و شیوه نمونه گیری

در این پژوهش، شرکت های مورد بررسی از بین جامعه آماری، به روش نمونه گیری هدفمند (حذف سیستماتیک) و بر اساس معیارهای زیر انتخاب می شوند:

- ۱) شرکت هایی که طی سال های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷ در بورس حضور داشته اند.
- ۲) شرکت هایی که پایان سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه می باشد و شرکت هایی که تغییر در سال مالی نداشته اند.
- ۳) جزو بانک ها، موسسات مالی (شرکت های سرمایه گذاری، واسطه گری مالی، شرکت های هلدینگ، بانک ها و لیزینگ ها) نباشند، زیرا افشاهای مالی در این گونه شرکت ها متفاوت است.
- ۴) شرکت هایی که اطلاعات مالی آنها ناقص نمی باشد و اطلاعات آنها در دسترس است.

معرفی متغیرهای پژوهش

کیفیت حسابرسی: به پیروی از عادل و شمهریر (۲۰۱۸) از حق الزحمه حسابرسی به عنوان جانشین کیفیت حسابرسی استفاده شده است. که حق الزحمه حسابرسی برابر است با لگاریتم طبیعی هزینه حسابرسی شرکت.

کیفیت نظام راهبری: به پیروی از عادل و شمهریر (۲۰۱۸) از استقلال هیئت مدیره به عنوان جانشین کیفیت نظام راهبری استفاده شده است. که استقلال هیئت مدیره برابر است با نسبت تعداد اعضای غیر موظف (مستقل) هیئت مدیره بر تعداد کل اعضای هیئت مدیره.

تمرکز مالکیت: مجموع درصد سهام، سهامدارانی که حداقل ۵ درصد سهام شرکت را دارند

اندازه کمیته حسابرسی: تعداد اعضای کمیته حسابرسی

استقلال کمیته حسابرسی: اعضای مستقل کمیته حسابرسی تقسیم بر کل اعضای کمیته حسابرسی

تخصص کمیته حسابرسی: اعضای دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی تقسیم بر کل اعضای کمیته حسابرسی.

اندازه شرکت: لگاریتم طبیعی جمع دارایی های شرکت.

بازده دارایی ها: سود خالص تقسیم بر جمع دارایی ها.

اهرم مالی: جمع بدهی ها تقسیم بر جمع دارایی ها.

عمر شرکت: لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عضویت شرکت در بورس اوراق بهادار تهران.

دوگانگی مدیر عامل: متغیر دو وجهی است. اگر مدیر عامل، رئیس هیئت مدیره هم باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰.

مدل رگرسیونی پژوهش

برای آزمون فرضیه اول پژوهش مدل (۱) برآورد می شود:

(۱)

$$AQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{Corporate Governance}_{i,t} + \beta_2 \text{ACSIZE}_{i,t} + \beta_3 \text{ACINDEP}_{i,t} + \beta_4 \text{ACEXPERT}_{i,t} + \beta_5 \text{Fsize}_{i,t} + \beta_6 \text{ROA}_{i,t} + \beta_7 \text{LEV}_{i,t} + \beta_8 \text{Age}_{i,t} + \beta_9 \text{CEO_CHAIR}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

برای آزمون فرضیه دوم پژوهش مدل (۲) برآورد می شود:

(۲)

$$AQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{ownership concentration}_{i,t} + \beta_2 \text{ACSIZE}_{i,t} + \beta_3 \text{ACINDEP}_{i,t} + \beta_4 \text{ACEXPERT}_{i,t} + \beta_5 \text{Fsize}_{i,t} + \beta_6 \text{ROA}_{i,t} + \beta_7 \text{LEV}_{i,t} + \beta_8 \text{Age}_{i,t} + \beta_9 \text{CEO_CHAIR}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

برای آزمون فرضیه سوم پژوهش مدل (۳) برآورد می شود:

(۳)

$$AQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{Corporate Governance}_{i,t} + \beta_2 \text{ownership concentration}_{i,t} + \beta_3 \text{Corporate Governance} * \text{ownership concentration}_{i,t} + \beta_4 \text{ACSIZE}_{i,t} + \beta_5 \text{ACINDEP}_{i,t} + \beta_6 \text{ACEXPERT}_{i,t} + \beta_7 \text{Fsize}_{i,t} + \beta_8 \text{ROA}_{i,t} + \beta_9 \text{LEV}_{i,t} + \beta_{10} \text{Age}_{i,t} + \beta_{11} \text{CEO_CHAIR}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

جدول شماره (۱)

نام متغیر	نماد متغیر	نوع متغیر	نحوه اندازه گیری
کیفیت حسابرسی	AQ	وابسته	به پیروی از عادل و شمهریر (۲۰۱۸) از کیفیت اقلام تعهدی به عنوان جانشین کیفیت حسابرسی استفاده شده است. کیفیت اقلام تعهدی با استفاده از مدل دیچو و همکاران (۲۰۰۲) به شرح پس از جدول برآورد می شود.
کیفیت نظام راهبری	Corporate Governance	مستقل	به پیروی از عادل و شمهریر (۲۰۱۸) از استقلال هیئت مدیره به عنوان جانشین کیفیت نظام راهبری استفاده شده است. که استقلال هیئت مدیره برابر است با نسبت تعداد اعضای غیر موظف (مستقل) هیئت مدیره بر تعداد کل اعضای هیئت مدیره
تمرکز مالکیت	ownership concentration	مستقل و تعدیلگر	مجموع درصد سهام، سهامدارانی که حداقل ۵ درصد سهام شرکت را دارند.
اندازه شرکت	Fsize	کنترلی	لگاریتم طبیعی جمع دارایی های شرکت
بازده دارایی ها	ROA	کنترلی	سود خالص تقسیم بر جمع دارایی ها
رشد فروش	Growth	کنترلی	فروش سال جاری منهای فروش سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل
اهرم مالی	LEV	کنترلی	جمع بدهی ها تقسیم بر جمع دارایی ها
عمر شرکت	Age	کنترلی	لگاریتم طبیعی تعداد سال های عضویت شرکت در بورس اوراق بهادار تهران

فرضیه اول پژوهش به صورت زیر بیان شده بود:

بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه باید به نتایج آماری متغیر کیفیت نظام راهبری توجه شود. با توجه به مقدار و احتمال آماره t متغیر کیفیت نظام راهبری که به ترتیب برابر با ۳/۹۶۶۹ و ۰/۰۰۱ است و از آنجا که این احتمال کمتر از ۰/۰۵ می باشد و با توجه به اینکه این تحقیق

در سطح اطمینان ۰/۹۵ و سطح خطای ۰/۰۵ صورت می گیرد میتوان بیان نمود که کیفیت نظام راهبری ، رابطه معناداری با کیفیت حسابداری شرکت ها دارد. با توجه به ضریب این متغیر که برابر با ۰/۱۳۶۷ (علامت ضریب مثبت است) می باشد، میتوان بیان نمود که رابطه مستقیمی بین این متغیر و متغیر کیفیت حسابداری وجود دارد. به عبارت دیگر، فرضیه اول پژوهش، تایید می شود.

جدول شماره (۲)

نام متغیر	نماد متغیر	ضرایب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t(Prob)
کیفیت نظام راهبری	Corporate Governance	0.1367	0.0345	3.9670	0.0001
اندازه شرکت	Fsize	0.0024	0.0009	2.6594	0.0080
بازده دارایی ها	ROA	0.2162	0.0322	6.7180	0.0000
رشد فروش	Growth	0.0682	0.0098	6.9438	0.0000
اهرم مالی	LEV	-0.1068	0.0099	-10.7999	0.0000
عمر شرکت	Age	0.0072	0.0064	1.1203	0.2629
مقدار ثابت	C	-0.1167	0.0387	-3.0178	0.0026
ضریب تعیین R ²	ضریب تعیین تعدیل شده R ²	احتمال آماره F (Prob)		آماره F	آماره دوربین - واتسون
۰/۵۸۶۳	۰/۵۷۹۱	۰/۰۰۰۰		۲۵/۸۴۷۲	۱/۹۱۲۸۸

فرضیه دوم پژوهش به صورت زیر بیان شده بود:

بین تمرکز مالکیت و کیفیت حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه باید به نتایج آماری متغیر تمرکز مالکیت توجه شود. با توجه به مقدار و احتمال آماره t متغیر تمرکز مالکیت که به ترتیب برابر با ۳/۸۹۹۹ و ۰/۰۰۰۱ است و از آنجا که این احتمال کمتر از ۰/۰۵ می باشد و با توجه به اینکه این تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۵ و سطح خطای ۰/۰۵ صورت می گیرد میتوان بیان نمود که تمرکز مالکیت ، رابطه معناداری با کیفیت حسابداری شرکت ها دارد. با توجه به ضریب این متغیر که برابر با ۰/۱۸۲۱ (علامت ضریب مثبت است) می باشد، میتوان بیان نمود که رابطه مستقیمی بین این متغیر و متغیر کیفیت حسابداری وجود دارد. به عبارت دیگر، فرضیه دوم پژوهش، تایید می شود.

جدول شماره (۳)

نام متغیر	نماد متغیر	ضرایب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t(Prob)
تمرکز مالکیت	ownership concentration	0.1821	0.0467	3.9000	0.0001
اندازه شرکت	Fsize	0.0024	0.0009	2.6594	0.0080
بازده دارایی ها	ROA	0.2162	0.0322	6.7180	0.0000
رشد فروش	Growth	0.0682	0.0098	6.9438	0.0000
اهرم مالی	LEV	-0.1068	0.0099	-10.7999	0.0000
عمر شرکت	Age	0.0072	0.0064	1.1203	0.2629
مقدار ثابت	C	-0.1167	0.0387	-3.0178	0.0026
ضریب تعیین R ²	ضریب تعیین تعدیل شده R ²	احتمال آماره F (Prob)		آماره F	آماره دوربین - واتسون
۰/۶۲۱۴	۰/۴۹۳	۰/۰۰۰۰		۲۳/۷۶۲۲	۱/۹۱۶۳

فرضیه سوم پژوهش به صورت زیر بیان شده بود:

تمرکز مالکیت رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابداری را تعدیل می کند.

برای آزمون این فرضیه باید به نتایج آماری متغیر اثر متقابل کیفیت نظام راهبری و تمرکز مالکیت توجه شود. با توجه به مقدار و احتمال آماره t متغیر کیفیت نظام راهبری و تمرکز مالکیت که به ترتیب برابر با ۰/۰۵۷۴ و ۴/۵۲۴۷- است و از آنجا که این احتمال کمتر

از ۰/۰۵ می باشد و با توجه به اینکه این تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۵ و سطح خطای ۰/۰۵ صورت می گیرد میتوان بیان نمود که تمرکز مالکیت رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی را تعدیل می کند. با توجه به ضریب این متغیر که برابر با ۰/۲۸۳۲- (علامت ضریب منفی است) می باشد، میتوان بیان نمود که تمرکز مالکیت رابطه بین کیفیت نظام راهبری و کیفیت حسابرسی را تضعیف می کند. به عبارت دیگر، فرضیه سوم پژوهش، تایید می شود.

جدول شماره (۴)

نام متغیر	نماد متغیر	ضرایب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t (Prob)
اثر متقابل کیفیت نظام راهبری و تمرکز مالکیت	Corporate Governance * ownership concentration	-0.2833	0.0626	-4.5248	0.0000
اندازه شرکت	Fsize	0.0024	0.0009	2.6594	0.0080
بازده دارایی ها	ROA	0.2162	0.0322	6.7180	0.0000
رشد فروش	Growth	0.0682	0.0098	6.9438	0.0000
اهرم مالی	LEV	-0.1068	0.0099	-10.7999	0.0000
عمر شرکت	Age	0.0072	0.0064	1.1203	0.2629
مقدار ثابت	C	-0.1167	0.0387	-3.0178	0.0026
ضریب تعیین R ²	ضریب تعیین تعدیل شده R ²	احتمال آماره F (Prob)	آماره F	آماره دوربین-واتسون	آماره
۰/۴۹۳۶	۰/۴۹۲۶	۰/۰۰۰۰	۲۶/۶۳۲۵	۱/۹۰۲۵	

پیشنهادهای حاصل از آزمون فرضیه ها

نتایج آزمون فرضیه های تحقیق نشان داد که رابطه مستقیمی بین کیفیت نظام راهبری (استقلال هیئت مدیره) و تمرکز مالکیت با کیفیت حسابرسی وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش اعضای غیر موظف هیئت مدیره و همچنین سهامداران نهادی شرکت ها، کیفیت حسابرسی شرکت ها بهبود پیدا میکند. در این راستا به سهامداران پیشنهاد می گردد که در شرکت های اقدام به سرمایه گذاری نمایند که نسبت اعضای غیر موظف (مستقل) بالاتری از اعضای هیئت مدیره و سهامداران نهادی را نسبت به سایر شرکت ها داشته باشند. زیرا افزایش این معیارها می تواند کیفیت حسابرسی را افزایش داده و ریسک شرکت را کاهش داده و در نهایت ارزش متعلق و ثروت سهامداران را افزایش دهد.

همچنین به سامان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می گردد تا سازوکاری رو تصویب نماید که شرکت ها ملزم باشند تا بالاتر از درصد مشخصی از اعضای هیئت مدیره خود را از اعضای مستقل انتخاب نمایند.

منابع و مراجع

- [۱] حساس یگانه یحیی، (۱۳۹۱)؛ فلسفه حسابرسی . چاپ پنجم؛ انتشارات علمی و فرهنگی
- [۲] حساس یگانه، یحیی و محمد مرفوع. (۱۳۸۷). ناکامی ساختارهای حاکمیت شرکتی لزوم تجدید نظر در ساختار حسابداری و حسابرسی". حسابداری، ۲۲ (۱۹۵): ۶-۷۶.
- [۳] حسینی خوراسگانی، شیرین و دستگیر، محسن (۱۳۹۵) تجدیدارائه صورتهای مالی وعوامل نظام راهبری موثر برآن، دانش سابداری، سال ۷، شماره ۲۵، صص ۱۰۱-۱۲۱.
- [۴] صالحی، مهدی، اورادی، جواد و سالاری فورگ، زینب. (۱۳۹۵). تاثیر وجود کمیته حسابرسی و ویژگی های آن بر تاخیر گزارش حسابرسی. دانش حسابداری، سال ۷، شماره ۲۶، صص ۵۹-۸۳.
- [۵] صالحی، مهدی؛ بیرامی، لاله؛ هشیما، رحمان و بیرامی، وحید (۱۳۹۵)، عوامل مؤثر بر هزینه سرمایه با تأکید بر کیفیت حسابرسی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه سیاستهای مالی و اقتصادی، سال چهارم، شماره ۱۵، صفحات ۱۵۸-۱۳۵.
- [6] Adel AlQadasi, Shamharir Abidin, (2018) "The effectiveness of internal corporate governance and audit quality: the role of ownership concentration – Malaysian evidence", Corporate Governance: The International Journal of Business in Society, <https://doi.org/10.1108/CG-02-2017-0043>.
- [7] Adel, B., & Maissa, T. (2013). Interaction between audit committee and internal audit: Evidence from Tunisia. The IUP Journal of Corporate Governance, XII(2), 60–80.
- [8] Ashbaugh D. B., & Philippon, T. (2007). CEO incentives and earnings management. Journal of Financial Economics. 80: 511- 529.
- [9] Benjamin T. C., Sacha, M., , B. W. (2013). CEO optimism and forced turnover. Journal of Financial Economics. 101(3): 695-712.
- [10] Dechow, P., Sloan, R. & Sweeney, A. (1996). Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firm's subject to enforcement actions by the SEC. Contemporary Accounting Research, 13(1), 1-36.
- [11] Fama, E. F., & French, K. R. (2014). Size, value, and momentum in international stock returns. Journal of Financial Economics, 105(3), 457-472.
- [12] Hall J.H& Brummer L.M. (2001). " The relationship Between the market value of company and performance measurements ". At www.ssrn.com.
- [13] Lin t, W. D., & Richardson, F. M. (1990). Income Smoothing by Economy Sector, Journal Of Business Finance And Accounting 17, 713.
- [14] Njaya, M., Raedy, J. S., & Wilson, W. (2016). Earnings management and cross listing: are reconciled earnings comparable to US earnings? Journal of Accounting and Economics. 42: 255-283.
- [15] Zhang, C. H. S. (2007). Managerial optimism and earnings smoothing. Journal of Banking & Finance. 41: 283–303.